

Arqueòlegs de la UAB troben les pintures humanes més antigues d'Orient

El Pròxim Orient en general i la vall de l'Eufrates en particular constitueixen una de les regions del món on l'evolució de les societats antigues té una major incidència en l'estudi històric del passat. En efecte, la caracterització geogràfica (zona de cruïlla entre els tres continents: Àfrica, Àsia i Europa), uns medis ambientals rics en recursos naturals i unes societats humanes arcaiques i dinàmiques, fan que els fenòmens de transformació i d'evolució socioeconòmica tinguin, en general, unes característiques pròpies, que en termes generals responen a dos principis: la seva major antiguitat i el caràcter autòcton de les seves transformacions. Aquest fet ha motivat, des dels inicis de l'arqueologia, un interès per part de tots els investigadors dedicats a la recuperació del passat. Amb l'evolució dels darrers anys de l'arqueologia, els treballs realitzats a Orient també han anat adquirint unes característiques que els allunyen de la clàssica pràctica arqueològica tradicional de principi de segle, dominada per una orientació gairebé exclusiva cap a la història de l'art i la recuperació de molts objectes destinats a omplir les sales dels museus occidentals. Actualment, a la major part dels països del Pròxim Orient, la pràctica arqueològica està orientada al desenvolupament de projectes científics integrals de tipus interdisciplinari, a un desenvolupament de programes de cooperació amb les universitats i institucions locals, i sobretot a la pràctica d'intervencions d'urgència a fi de salvar el patrimoni històric i arqueològic amenaçat per les grans construccions d'infraestructura.

Aquest és el cas de l'equip del Departament d'Antropologia Social i de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona, que, dirigit pel professor Miquel Molist, està treballant a l'alta vall del riu Eufrates, a Síria, gairebé a tocar de la frontera amb Turquia. El projecte està subvencionat pel Ministeri d'Educació i Cultura (Instituto del Patrimonio Histórico Español) i s'emmarca en la Campaña Internacional de Salvament del Patrimonio Arqueológico, auspiciada pel Govern de Síria i destinada a salvar les restes històriques amenaçades per la propera construcció del panà de Tehrine.

El jaciment excavat i estudiat dins el projecte, Tell Halula, s'ha convertit, en els set anys de treball, en un marc de referència per al coneixement de les primeres societats agrícoles del Mediterrani. En els últims anys, al llarg del desenvolupament del projecte, s'ha anat informant sobre les troballes i els resultats científics que s'han dut a terme.

Els treballs de camp realitzats durant els mesos de setembre i octubre d'enguany, per part d'un equip format per catorze investigadors, han constituït una nova oportunitat per a

Treballs al jaciment excavat a l'alta vall del riu Eufrates.

l'exploració de noves zones de l'assentament i l'estudi de nous camps d'anàlisi. Els treballs realitzats en una superfície d'uns cinc-cents metres quadrats han permès l'excavació de noves unitats d'habitatge domèstica, zones exteriors on es realitzava una gran part dels treballs domèstics, els grans murs que delimiten el poblat..., al mateix temps que proporcionen un registre molt ampli d'objectes arqueològics que, una vegada estudiats, proporcionaran documentació sobre els règims de treball, la tecnologia, etc.

Dues troballes del mes d'octubre mereixen una atenció especial: un conjunt de nou sepultures trobades de forma agrupada a l'interior d'un dels habitatges dels nivells més arcaics (neolític preceràmic). Les sepultures estaven compostes per fosses de petites dimensions, cadascuna de les quals contenia un individu, en posició flexionada (d'edat i sexe en curs d'estudi, però en les quals estarien representats els dos gèneres i les diverses edats). La novetats més significativa del conjunt, per la raresa de la seva constatació, és la presència d'aixovars funeraris, tant en la categoria d'efectes personals (bragalets, diademes de pexines...) com d'ofrenes (estrís d'os -agulla-, làmines d'obsidiana...).

La segona troballa i més important és el descobriment d'un conjunt pictòric de figures humanes esquemàtiques, que representa un important document històric i artístic. Aquestes representacions pintades de color vermell s'han descobert sobre el sòl de l'habitatge principal d'un habitatge dels nivells corresponents a l'horitzó històric conegut

com a PPNB (pre-pottery neolithic B). Representen dos grups de més de vint figures femenines, distribuïdes de forma organitzada a l'entorn d'una representació rectangular. Les figures femenines són de dos tipus: una representació frontal que emfatitza els aspectes vinculats a la fecunditat, i la segona, més esquemàtica, amb una visió lateral, formant conjunts de dos, tres o quatre representacions unides.

Aquesta manifestació artística pot datar-se a l'entorn del 8500 abans del present (cronologia C14, respecte de l'actualitat) (7500-7400 aC, en cronologia real calibrada), i constitueix la mostra més arcaica de representació humana pintada al Pròxim Orient. Els paral·lels més propers són les representacions també pintades, trobades als anys seixanta, a

l'assentament de Catal Hüyük (Anatòlia Central), datades quasi mil anys més recents. Contemporàniament es coneixen representacions humanes en forma d'estatuetes o figuretes, documentades tant a Síria com a Turquia o a la zona del Llevant sud.

L'excursionat de la troballa va motivar una ràpida i efectiva actuació de l'Instituto del Patrimonio Histórico Español, que amb la mediació de l'Ambaixada d'Espanya a Damasc va possibilitar el desplaçament d'una tècnica en restauració i extracció d'aquest tipus de documents artístics. Les tasques de consolidació i d'extracció de les pintures, realitzades la segona quinzena d'octubre, van permetre el trasllat de les representacions pictòriques al Museu Nacional d'Arqueologia d'Alep (Síria).

Esquema de les representacions humanes pintades.